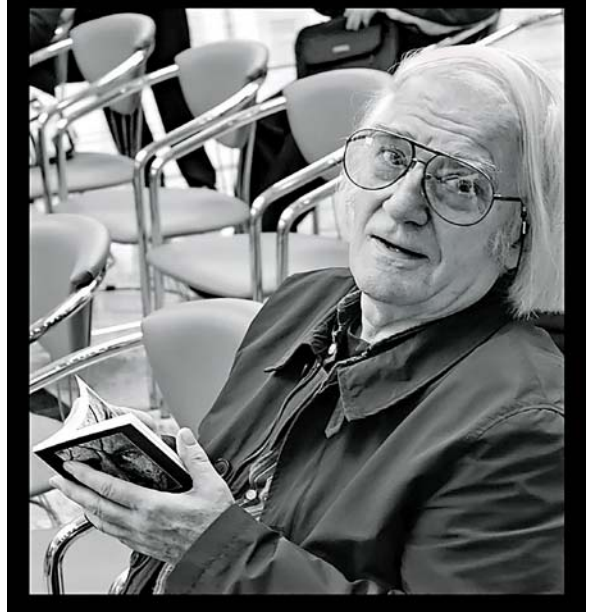

Острва у мору жита

Човек са наглашеном уметничком визијом, својим фасцинантним фотографијама ујединио је сензибилитет медитеранског духа, неописиви таленат и еруптивну стваралачку енергију. Током свог радног века, поред осталог, био је уредник фотографије у „Фронту“ и „Народној армији“, „Веснику“, „Старту“... Један је од најистакнутијих чланова Удружења ликовних уметника, лауреат овенчан са више од 500 признања на свим континентима, добитник четири награде за животно дело... Космополита, филантроп, пријатељ породице Броз, бескрајно шармантан козер, Сплићанин по рођењу, Београђанин по опредељењу, који никада није скривао две велике љубави – војску и природу...

Тмурног дана позног новембра, сачекао је безлично јутро и наслутио да ће бар кап сунца долутати преко кровова, фасада, крошњи... Кроз објектив је последњи пут погледао у зеницу свитања, сачувао тај тајанствени трен, поклонио се и отишао у вечност...

Барекин са сплитске риве, темпераментни дух медитеранског поднебља, маштар у неисцрпном трагању за својим путем, брзо је пронашао путоказ личне и професионалне судбине. Фотографија! Тај чаробни правоугаоник у коме стаје све, чак и оно недокучиво, невиђено, неочекивано... Е, сад, ствар је осећаја хоће ли тај трен бити примећен и остати трајно забележен или ће прохујати као да га није било.

Четири квадрата

Свеколика послератна оскудица није била погодан амбијент да се мали Тони, како су га од миља звали, посвети фотографији. Јесте био члан секције, али један трофејни „зенит“ и неколико филмова на онолико чланова беше тескоба и немоћ. Тих година расписан је први југословенски конкурс за омладинску фотографију, па је

руководство секције одлучило да одвоји један филм и пружи прилику члановима да се докажу. Наравно, са свега неколико снимака како би што више њих добило шансу. Према плану, Тонију су остала последња четири квадрата филма. Узео је апарат и не чекајући крај опширних инструкција, одјурио у луку. Гледао је уморна, ветровима избраздана лица рибара, како свој плен извлаче из мреже која оставља дубоке ожилке у њиховим длановима. Са та четири квадрата направио је малу причу о људима који се мукотрпно боре за своју кору хлеба...

Млађани Иво Етеровић осваја прву награду и овенчан тим признањем добија прилику да се школује у фирми „Лајка“, која се налазила покрај немачког градића Вецлара, да би потом фотографију у боји специјализовао у миланској „Феранији“. Већ тада био је добро наоружан знањем, а енергија и неописиви таленат отварају су му многа врата.

У војним листовима

Позив за војску није га много онеспокојио. Напротив, волео је униформу а био је негде у души, причаће много касније, прави војник. Али, Бела Црква и

Са контингентом наших мировних снага на Синају, Иво Етеровић добио је прилику о којој је само маштао. Овековечео је на бриљантан начин сваки детаљ у логору, непрегледној пустињи, ишао је у дуге патроле, сретао се с бедуинима...

У луци Порт Саид ближио се долазак чувеног брода „Југославија“, у коме су били припадници смене нашег контингента. Невиђене мере безбедности пратиле су догађај. Није смело да се приђе, а камоли снима. Посебно је била строга египатска војна полиција са пушкама на готовс. Међутим, Иво се није мирио са тешком ситуацијом. Пробаће немогуће. За ситан бакшиш узима локалног чамцију, на смрт преплашеног и збуњеног, па креће уз бок брода који је клизио ка сидришту. Дозвао је наше старешине и ови су му бацили мердевине. Наравно, претходно је направио сјајне снимке. Наставио је, али за петама су му били претећи повици полицајаца који су се пели уз брод у намери да га дохвате пре него што се домогне палубе. Вешти Иво је на брзину извадио два филма и чим се попео на брод муњевито их је предао нашем капетану који му је намигнуо. Остатак празних филмова „великодушно“ је „испоручио“ чуварима реда...

ауто-парк нису били по вољи младића који је чезнуо да се бави фотографијом. Срећом, у Персоналној управи примећене су његове карактеристике и препоруке...

Други подвиг извео је приликом доласка тадашњег генералног секретар УН Дага Хамаршелда у Командни центар мисије који се налазио у Гази. Тек ту су биле невиђене мере безбедности. Забрањен је био сваки приступ бројним новинарима и фоторепортерима. Међутим, Иво је непримећен ушао у кухињу, навукао белу одору, узео салвету, маскирао апарат и запутио се у луксузну трпезарију где су високи гости ћаскали пре званичног дела посете. На исти начин се искрао и вратио међу колеге који нису могли да се начуде. Најконкретнији је био један од уредника Њујорк тајмса и понудио му за филм хиљаду долара. У оно време, биле су то велике паре. Наравно, Иво га је глатко одбио а ексклузивне фотографије објављене су у нашим војним и цивилним листовима.

Београд као трајна љубав

Престоницу је заволео до те мере да је 1959. донео трајну одлуку да живи у њој. Била је то обострана љубав, искрена, бескрајна... Естетски беспрекорне фотомонографије знаменитости, лепота, културних

садржаја и свега што Београд чини посебним, Иво Етеровић преточио је у уметнички израз трајне вредности. Наравно са својим личним печатом оригиналне естетске суштине. Његове фотографије, посебно великог формата, дуго се и стрпљиво посматрају као платна ренесансних мајстора. Настају незаборавне збирке, тематске изложбе „Жене“ „Београд који волим“, „Фотографија и плакат“, „Море и салаши“... као дела трајне уметничке вредности.

Упитан како је спојио наизглед неспојиво у заједничку тему „Море и салаши“, једноставно је одговорио: „Море је само по себи лепота, а хриди, отоци и обале су додатни украси. И салаши су једнако привлачна острва у мору жита.“

Није волео фотографска помагала, посебно су му сметали блиц и филтри који су „бојили“ слику. Било му је потребно тек мало светла, а за природне савезнике бирао је сенке, ветар, звезде... Зато је и снимиио антологијске фотографије дубоко у рударском окну, тескобном потпалубљу, на ноћним маневрима, током ноћне олује... Његов објектив видео је оно што људско око није могло да спозна.

Њихови дани

Многи га уважавају и као пријатеља породице Броз, чије је детаље свакодневице преточио у својеврсни споменар, монографију „Њихови дани“. Тита, супругу Јованку и уметника нехотице је спојио познати вајар Антун Аугустинчић, који је шездесетих година радио председникове бисте. Међутим, Тита је све више замарало вишесатно седење у једном положају па је предлагао да се одустане од тога. Онда је вајар предложио да уради бисте према фотографским портретима који морају садржати беспрекорну ноту личности. Међутим, само један човек би то могао да уради, рекао је вајар – Иво Етеровић.

Тако се Тони обрео у Белом двору и намах освојио Брозове својим шармом, елоквенцијом, специфичним смислом за хумор. Када је завршио снимање Титовог портрета, у пријатном ћаскању предложио му је нешто потпуно неочекивано. Омиљен у народу, али ограђен протоколом, режираним снимцима, дуго припреманим амбијентом, остао је далек том

истом свету, коме је Тито недостајао у сасвим обичним приликама. После кратког размишљања, Броз се сложио: „Видиш, бога ти, то ти је занимљиво, а када бисмо почели да снимамо?“ Иво је као из топа одговорио: „Одмах!“

Тако је уметник учинио много да се председник представи у светлу свакодневног живота и стекне још више симпатија. Настале су чувене фотографије док се брије, припрема кафу, плива, шета, залива цвеће, весла...

Од те 1964. године траје њихова сарадња и својеврсно пријатељство. Наравно, ни после Титове смрти Иво није заборавио своју омиљену Личанку, како је звао Јованку Броз. Један је од ретких који је посећивао, разговарао с њом, помагао...

Сто живота

Рођен 1. јануара 1935, велемајстор уметничке фотографије динамично је проживео „сто живота“ у једном људском веку. Дружељубив, једноставан, центлмен у најбољем смислу речи. Пријатељи су га обожавали, а међу њима је било писаца, сликара, музичара, глумца и сасвим обичног света – занатлија, паора, учитеља, светионичара... Оставио је право богатство, ремек-дела, дивне успомене које ће чувати сви који су га макар једном срели, а много пута заволели.

Преселио се у Алеју великана, а његов неуништиви дух наставио је да трага за новим путевима и изазовима. ■

Бранко КОПУНОВИЋ